

Onderwerp: Nieuw besluit heroriëntatie Opvang Oekraïners in Rozendaal (OOR)

Adviseur : S. Koomans/R. ten Brinke
Portefeuillehouder : E. Weststeijn
Datum : 25 april 2024

Aan de Raad

In deze brief stellen wij u op de hoogte van het besluit van het college van B&W dd. 25 april 2024 met betrekking tot het continueren van de opvang van de gemeentelijke opvanglocatie voor ont-heemden uit Oekraïne in Rozendaal. We gaan achtereenvolgend in op het collegebesluit, de argu-menten en kanttekeningen daarbij. Ook schetsen we kort de financiële en personele effecten en het communicatietraject naar aanleiding van het genomen besluit. We nodigen u desgewenst uit om op dit collegebesluit te reflecteren in de raadsvergadering van 7 mei a.s. en zijn van harte bereid tot het beantwoorden van eventuele vragen.

1. Inleiding

Op 31 januari 2023 nam het college van B&W van Rozendaal het besluit om een opvangfaciliteit voor maximaal 55 Oekraïense vluchtelingen te realiseren voor een periode van 18 maanden, van 1 april 2023 tot 1 oktober 2024, op een perceel aan de Del. Dit besluit is op 1 februari 2023 met de gemeen-teraad gedeeld en vervolgens in een aantal sessies met inwoners besproken. Op dit moment, medio april 2024, is De Bosrank een jaar ‘in bedrijf’ en zijn er nog ca. 5 maanden te gaan tot de eerder afge-sproken en gecommuniceerde einddatum. De oorlog in Oekraïne houdt echter aan, evenals de vluch-telingenstroom. Daarmee staan we voor de vraag of we onze opvanglocatie kunnen continueren. Om deze vraag te beantwoorden zijn we in januari 2024 een heroriëntatieproces gestart. Dit proces is verdeeld in drie fasen.

1. Fase 1, januari – februari 2024: ‘Wat kan er?’ In deze fase hebben we gekeken naar bijvoorbeeld contracten met leveranciers en de grondeigenaar en de financiële regelingen.
2. Fase 2, maart – april 2024: ‘Wat willen we?’ Deze vraag is op verschillende manieren gesteld aan de belangrijkste stakeholders in- en extern.
3. Fase 3, april 2024: ‘Tot welke conclusie leidt dit?’ Deze fase bundelt de uitkomsten van fase 1 en 2 en vertaalt dit naar het besluit van het college van B&W.

2. Collegebesluit en rol van de gemeenteraad

Op basis van de uitkomsten van het heroriëntatieproces heeft het college van B&W op 25 april 2024 besloten om de huidige GOO ‘De Bosrank’ te continueren, tot in ieder geval 4 maart 2025. Dit bete-kent een verlenging van 6 maanden. Onder voorwaarden – zijnde voldoende zekerheid over de conti-nuering van de financiële tegemoetkoming door het Rijk – stemt het college tevens in met een ver-dere verlenging daarna, tot 4 maart 2026. Met continuering van de huidige opvang onder zo goed als gelijkblijvende omstandigheden leveren we als gemeente Rozendaal de gevraagde bijdrage aan de regionale en landelijke opgave voor de opvang van Oekraïense oorlogsvluchtelingen.

Formeel geldt, tot de Tijdelijke wet opvang vluchtelingen in werking treedt, nog altijd het Staats-noodrecht. Op basis daarvan is de burgemeester verantwoordelijk voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. In de beoogde wet die al lange tijd op de plank ligt is voorzien dat de verantwoordelijk-heid voor opvang en zorg voor vluchtelingen uit Oekraïne verschuift van de burgemeester naar het college van B&W. Daarop vooruitlopend hebben wij ervoor gekozen om de beslissingen over de op-vang in Rozendaal door het college van B&W te laten nemen.

We hechten waarde aan steun van de raad voor het heroriëntatie- en besluitvormingsproces dat we doorlopen. In de raad is mondeling in de raadsvergadering van december 2023 de heroverweging aangekondigd. Via een raadsinformatiebrief (5 maart 2024) is de raad op de hoogte gesteld van de wijze waarop het college het proces van heroverweging vormgeeft. In de raadsvergadering van 19 maart 2024 is dit besproken. De raad heeft aangegeven dat ze het besluit over eventuele continuering bij voorkeur langs formele route (dus cf. Staatsnoodrecht door de burgemeester c.q. door het college) laat verlopen.

3. Argumenten

3.1 De noodzaak voor opvang is onverminderd hoog.

Op dit moment verblijven meer dan 109.000 Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Bijna 92.000 mensen kunnen terecht in een gemeentelijke opvanglocatie (GOO). Vrijwel alle plekken in de gemeentelijke opvang zijn vol, zo'n 99%.¹ De taakstelling vanuit het Rijk richting gemeenten voor opvang van Oekraïense vluchtelingen blijft daardoor voorlopig bestaan en, belangrijker, de maatschappelijke opgave is onverminderd groot: het opvangen van mensen die hun land in oorlog verlaten hebben en hulp nodig hebben. In de regio Gelderland-Midden (15 gemeenten) vangen we op dit moment 3.500 Oekraïners op, in 60 locaties. Dat is minder dan de taakstelling van 3.768, maar de regio als geheel verwacht dit streefcijfer de komende maanden te bereiken. Voor meer informatie zie cijfers over de opvang van Oekraïners in bijlage 1.

3.2 Het Rijk vraagt regio's en gemeenten om de opvang van Oekraïense vluchtelingen te continueren tot maart 2026.

De demissionair Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid heeft op 3 november 2023 opgeroepen om opvang voor een langere periode te realiseren, in ieder geval tot maart 2026. Dat is één jaar na de voorziene beëindiging van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming voor vluchtelingen uit Oekraïne (RTB). In de regio Gelderland-Midden hebben gemeenten daarop vooruitlopend in september 2023 afgesproken om reeds bestaande opvanglocaties "zo veel als redelijkerwijs mogelijk zo lang als nodig" open te houden.

3.3 Contractueel kan het (onderdeel uitkomst fase 1, Wat kan er?)

De Bosrank is gevestigd op grond in particulier eigendom. De gemeente huurt de grond. Uit gesprekken met de eigenaar in maart/april 2024 is gebleken dat het verlengen van de huurovereenkomst onder dezelfde voorwaarden mogelijk is. Dit betekent dat met de grondeigenaar na besluit van het college tot verlenging met de nieuwe eigenaar een huurovereenkomst gesloten wordt.

De opstallen (de units die op het perceel zijn geplaatst) inclusief de inboedel huurt de gemeente van BedMobile tot 1 november 2024. Met hen is gesproken over verlenging van de huurovereenkomst tot 1 april 2026. Dit is mogelijk en tegen lagere kosten dan nu. De besparing anticipeert op de vraag van het Ministerie om aantoonbaar te maken hoe wij onze kosten meer bij het normbedrag laten aansluiten.

3.4 Bekostiging op orde tot 4 maart 2025 (onderdeel uitkomst fase 1, Wat kan er?)

GOO's worden bekostigd door het Rijk. Zij stellen daarvoor regels en normbedragen per opvangplek per dag. Deze bekostigingsregeling² geldt tot 4 maart 2025, gelijk aan de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming voor vluchtelingen uit Oekraïne. Het afgelopen jaar bleek het voor onze gemeente niet mogelijk om binnen het normbedrag per bed te blijven. Dit hangt samen met de kleinschaligheid van onze opvang. Meerkosten worden gecompenseerd op basis van correcte verantwoording. De norm is

¹ Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/cijfers-opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne-in-nederland>, stand van zaken dd. 29 maart 2024.

² <https://wetten.overheid.nl/BWBR0046732/2024-01-01>.

daarmee te zien als richtbedrag, geen bovengrens. Voor de situatie ná 1 oktober 2024 zijn we met het Rijk in overleg gegaan. De uitkomst daarvan is positief. We hebben goede afspraken gemaakt tot 4 maart 2025. Dit houdt in de praktijk in dat de huidige afspraken ook voor de periode van 1 oktober 2024 tot 4 maart 2025 blijven gelden. Voor de periode ná 4 maart 2025 ligt dat anders, daarom heeft het college onder voorwaarde van voldoende financiering ingestemd met een verdere verlenging van 4 maart 2025 tot 4 maart 2026. Zie kanttekening 1.

3.5 Inwoners van Rozendaal staan positief tegenover continuering van de huidige opvang (onderdeel uitkomst fase 2: 'Wat willen we?')

In maart-april heeft een open en transparant participatief proces plaatsgevonden met de belangrijkste stakeholders, bestaande uit een beknopte enquête en dialoogsessies. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen drie groepen inwoners: direct omwonenden van De Bosrank wiens perceel grenst aan opvanglocatie en leden van de tijdelijke klankbordgroep die zich in het voorjaar van 2023 bezig hield met de inrichting van de locatie (14 huishoudens³); overige omwonenden van De Bosrank (207 huishoudens); overige inwoners van Rozendaal (532 huishoudens).

Het overgrote deel van alle onderzoeksgroepen (overall 92%) adviseert de gemeente om de huidige opvang aan De Bosrank na 1 oktober 2024 te continueren. Er zijn geen zwaarwegende redenen genoemd die maken dat we aarzelen over continuering van de opvang. Onderstaande tabel toont de uitkomsten van de enquête op hoofdlijnen.

Groep	Groeps-grootte (#)	Respons totaal (%)	Heeft redenen op per 1 okt. 2024 te stoppen (#)	Staat positief tegenover doorgaan na 1 okt. 2024 (# en %)
1. Directe burens en klankbordgroep	14	9 (64%)	2	7 (78%)
2. Omwonenden (omliggende straten)	207	60 (29%)	2	56 (93%)
3. Overige inwoners	532	132 (25%)	7	122 (92%)
Totaal	753	201 (27%)	11 (6%)	185 (92%)

Naast de enquête is een dialoogsessie gehouden met elk van de drie bovengenoemde groepen inwoners. Er werden geen grote bezwaren opgeworpen die duiden op een voorkeur voor het stoppen van de huidige opvang per 1 oktober 2024. Kritische opmerkingen kunnen getypeerd worden als 'praktische verbeterpunten'. Het overheersende sentiment aan het eind van de dialoogsessies is begrip en draagvlak voor het eventuele besluit van de gemeente om de opvang te continueren onder de voorwaarden (zoals voldoende bekostiging) die ook zijn genoemd in de brief naar de inwoners. In bijlage 2 zijn de uitkomsten van de enquête en de dialoogsessies meer in detail uitgewerkt.

3.6 Medewerkers van de gemeente Rozendaal zijn overwegend positief over continuering (onderdeel uitkomst fase 2: 'Wat willen we?')

De medewerkers (in de staande organisatie) zijn bevraagd via een enquête. Deze ging met name in op de consequenties van de opvang voor hun reguliere taken. Op basis van deze uitvraag kunnen we constateren dat onze medewerkers overwegend positief staan tegenover verlenging, maar dat er ook tegenovergestelde geluiden zijn. Argumenten die voor stoppen worden aangevoerd zijn het gebrek aan kennis binnen de organisatie, het ontstaan van extra werk bovenop de reguliere taken en de onzekerheid of de gemeente alle gemaakte kosten vergoed krijgt. Bij het verlengen van de opvang is het derhalve van belang om met de medewerkers afspraken te (blijven) maken om de werkdruk als gevolg van de opvang op de locatie De Bosrank inzichtelijk te maken en beheersbaar te houden.

3.7 Medewerkers en bewoners van De Bosrank zijn positief (onderdeel uitkomst fase 2: 'Wat willen we?')

³ Deze twee groepen overlappen deels.

Medewerkers die op De Bosrank werken (inhuur/tijdelijk personeel), hebben aangegeven dat zij geen bezwaren hebben tegen een eventuele verlenging van de opvanglocatie. Zij zien de noodzaak van continuering van de opvang en zij werken in de regel met plezier op De Bosrank. Met een deel van de medewerkers is gesproken over het continueren van hun contracten na oktober 2024. Zij staan hier positief tegenover.

3.8 De situatie op locatie is rustig en beheersbaar (onderdeel uitkomst fase 3: 'Wat willen we?').

Aan de bewoners van de opvanglocatie is niet rechtstreeks de vraag 'doorgaan of stoppen' gesteld. Dit levert (nodeloos) onrust op. Er zijn echter geen signalen naar voren gekomen waaruit blijkt dat het wonen en leven op De Bosrank 'onder de maat' zou zijn (ook in vergelijking met andere opvanglocaties in de regio). De situatie op de opvanglocatie is de laatste tijd relatief rustig. Over het algemeen kunnen we stellen dat de incidenten die het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden (ruzies tussen bewoners, alcoholmisbruik) zich voornamelijk binnen de locatie hebben afgespeeld, met geen/nauwelijks uitstraling op de directe omgeving. Wij zetten in op een leefbare, veilige opvanglocatie waarin de bewoners meedraaien in de Nederlandse samenleving. Sinds begin 2024 is het ontwikkelen van zelfredzaamheid onder de bewoners een belangrijk aandachtspunt. Wij stimuleren dat de kinderen zoveel mogelijk zelfstandig naar school gaan, dat bewoners aanhaken op bestaande activiteiten en dat zij zoveel mogelijk meedoen in het arbeidsproces. Wij zijn van mening dat wanneer bewoners een zelfstandig leven opbouwen, dit een positief effect heeft op de rust binnen de opvanglocatie. Wij concluderen dat de situatie op de locatie geen aanleiding geeft om niet door te gaan met de opvang.

4. Kanttekeningen

4.1 De bekostiging vanuit het Rijk staat onder druk en biedt tot op heden slechts zekerheid tot 4 maart 2025

Een van de uitgangspunten van de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO) is dat gemeenten geen financieel nadeel ondervinden van de opvang van ontheemden. De huidige bekostiging is er dan ook op gericht dat alle kosten van gemeenten worden vergoed. Als gemeenten meer kosten maken dan de uitkering op basis van de normbedragen, dan kan de gemeente de werkelijke meerkosten per opvangplek per dag declareren. Hierbij moet worden opgemerkt dat zorgkosten die de gemeente maakt voor de Oekraïense ontheemden, niet vallen onder het normbedrag (zie voor een nadere toelichting kanttekening 2).

Er is aan het ministerie gevraagd een schriftelijke garantie af te geven waarin wordt gesteld dat alle werkelijk gemaakte kosten worden vergoed door het Rijk. Om deze garantie te krijgen is er een begroting ingediend op basis van twee scenario's: verlenging van de opvanglocatie tot 4 maart 2025 en verlenging tot 4 maart 2026. Op 10 april heeft het Ministerie per mail bevestigd dat zij na interne beoordeling van onze ingezonden begrotingen een afnamegarantie op het normbedrag garanderen tot 4 maart 2025. De werkelijk gemaakte meerkosten kunnen wij declareren per opvangplek per dag, via de SiSa van betreffend boekjaar. Hierbij is de opmerking gemaakt dat het Ministerie de bekostiging van de opvang van Oekraïense ontheemden ook daarna garandeert "zolang deze noodzaak er is en conform de *dan geldende* beleids- en regelgeving". Dit betekent dat we – tegen de achtergrond van de huidige demissionaire status van het Kabinet en de lopende formatie – geen zekerheid hebben over de bekostigingsafspraken in de fase ná 4 maart 2025.

4.2 De dekking van gevolgkosten

Wij hebben relatief gezien een dure opvanglocatie, met name door schaalnadelen en door het feit dat de locatie niet op eigen grond staan en het geen bestaande bebouwing betreft. De eventuele meerkosten van het normbedrag kunnen we zoals gezegd declareren via de SiSa van het betreffend boekjaar.

Dit geldt echter niet volledig voor de zorgkosten. Behalve de kosten die vallen onder het normbedrag, maken we gevolgkosten die betrekking hebben op de Wmo 2015 en de Jeugdwet, de uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg/Publieke gezondheid. Over 2023 ontvangt de gemeente een zogenaamde decentralisatie-uitkering Meerkosten Oekraïne sociaal domein van € 4.496,00. Over 2024 is nog niet bekend of wij een decentralisatie-uitkering gaan ontvangen. Het ministerie heeft aangegeven dat zij eventuele meerkosten die samenhangen met zorgkosten niet separaat voor onze locatie gaan vergoeden. Dit betekent dat deze kosten drukken op het budget sociaal domein van de gemeente Rozendaal. De meeste andere gemeenten hebben dit probleem niet, omdat zij sinds de start van de opvanglocaties vanaf eind februari 2022 over hebben gehouden op het toen nog veel ruimere normbedrag. Het overschot zetten ze onder andere in om specifieke meerkosten in zorg te dekken.

Op dit moment hebben wij geen goed zicht op de hoogte van deze kosten. We weten wel dat specialistische hulpverlening nodig is geweest, naast reguliere zorg. Door het besluit om de opvanglocatie voort te zetten, zullen zorgkosten een onzekere factor blijven. Er is intensief overleg gaande met het Ministerie van JenV over de gevolgkosten die wij maken. Alle inzet is erop gericht om hier een passende oplossing voor te vinden. Zie verder onder de paragraaf Financiën.

4.3 Alle eerdere communicatie vanuit de Gemeente Rozendaal is gericht geweest op het beëindigen van de opvang per 1 oktober 2024

Met de kennis van toen is in januari 2023 bewust het besluit genomen om te kiezen voor een langere opvangperiode van 18 maanden met een vaste einddatum, 1 oktober 2024, zonder optie tot verlenging. Voorafgaand aan de heroriëntatie hebben we ons terdege gerealiseerd dat dit proces alsnog tot onzekerheid, onduidelijkheid of een gevoel van onbetrouwbaarheid kan leiden bij onze gemeenteraad, onze samenwerkingspartners, onze bewoners op De Bosrank en bij onze inwoners. Dit is een belangrijk aandachtspunt geweest in de communicatie rondom de heroriëntatie en vraagt evenzo veel aandacht bij de communicatie van het nu voorgestelde collegebesluit.

5. Gevolgen

5.1 Personele gevolgen

Ondanks dat er voor de bemensing op De Bosrank gebruikt wordt gemaakt van externe medewerkers vraagt het verlengen van de opvang ook extra inzet voor de staande organisatie. Zoals onder punt 6 van argumenten is aangegeven is het van belang om bij het verlengen van de opvang met de medewerkers afspraken te maken om de werkdruk als gevolg van de opvang op de locatie De Bosrank inzichtelijk te maken en beheersbaar te houden.

Het personeel op de locatie (inhuur) omvat op dit moment onder andere 128 uur per week inzet woonbegeleiders en 84 uur inzet nachtwakers/beveiliging. Per 1 juli 2024 wordt de woonbegeleiding afgeschaald naar 64 uur per week en de nachtwakers/beveiliging opgehoogd naar 120 uur per week. De inzet en rol van de locatiemanager, coördinator en tolk blijven ongewijzigd. Dit levert een besparing op van ruim een ton per jaar. De besparing anticipeert op de vraag van het Ministerie om aantoonbaar te maken hoe wij onze kosten meer bij het normbedrag laten aansluiten. Deze wijziging is op inhoud en continuïteit van het werk verantwoord.

5.2 Financiële gevolgen

Continuering van de huidige opvang van Oekraïense vluchtelingen mag geen significante impact hebben op de financiën van de gemeente Rozendaal. In het kader van de geldende bekostigingsregeling van het Rijk hebben we hierover duidelijkheid en zekerheid tot 4 maart 2025. Daarnaast proberen we zo snel mogelijk ook zekerheid te krijgen over volledige dekking van de kosten voor de periode van 4 maart 2025 tot 4 maart 2026, zijnde de langere periode die de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid richting alle Nederlandse gemeenten heeft verzocht om de opvang van Oekraïense vluchtelingen te continueren.

Voor wat betreft de kosten sociaal domein geldt dat deze drukken op budgetten in programma 6 sociaal domein. Het budget voor Wmo en jeugd bedraagt voor 2024 € 820.000. Voor zover de kosten in 2024 niet gedekt kunnen worden, dienen deze gedekt te worden uit de reserve sociaal domein ter hoogte van € 368.000 ter opvang van incidentele hoge kosten.

6. Vervolg en communicatie

We continueren de zorgvuldige communicatie die ook het proces van heroriëntatie heeft gekenmerkt naar onze partners en stakeholders. U wordt als gemeenteraad als eerste op de hoogte gesteld van het besluit van het college, via deze raadsinformatiebrief. Op vrijdag 26 april volgt de informatie naar de inwoners, alsmede een persbericht (zie bijlage 3).

Contractspartners, gemeenten in de regio en relevante stakeholders worden op de hoogte gebracht van het besluit. Voor de contractspartners (eigenaar grond, BedMobile, Kenter) geldt dat de afspraken die tot nu toe zijn gemaakt worden omgezet in contracten.

Tot slot wordt blijvend het indringende gesprek gevoerd met het Rijk over de noodzakelijke compensatie van óók de gevolgkosten van de opvang.

Het college van burgemeester en wethouders,

Bas Pelgrum,
gemeentesecretaris

Ester Weststeijn,
burgemeester

Bijlagen

Bijlage 1: Cijfers opvang Oekraïense vluchtelingen

Bijlage 2: Uitkomsten enquête onder inwoners Rozendaal en impressieverslagen van de dialoogsessies met inwoners

Bijlage 3: Persbericht